

Mini faktaopplyser: Transtematikk

ET LITE VERKTØY FOR Å SVARE PÅ NOEN AV DE VANLIGSTE TINGENE MAN OFTE LURER PÅ NÅR DET GJELDER TRANSTEMATIKK.

Hva er egentlig kjønn?

Når vi snakker om kjønn, og det er relevant, deler vi inn i fire kategorier.

Kroppslig kjønn - Kroppen man har, kromosomer, hormoner, genitalia osv. Man kan også ha variasjoner her uten å være trans.

Sosialt kjønn - Hvordan du presenterer deg selv, men også hvordan du blir oppfattet av andre. Kan komme til uttrykk i form av klær, hårstil, stemme m.m. I lovverket kalles dette "Kjønnsuttrykk".

Juridisk kjønn - Hvilket kjønn du er registrert med i Folkeregisteret, og som dermed utløser plikter og rettigheter avhengig av hvilket av de to juridiske kjønnene man har.

Opplevd kjønn - Hvilket kjønn man er, basert på ens egen opplevelse. I lovverket kalles dette "Kjønnsidentitet".

Eks: Du kan ha penis, et androgynt kjønnsuttrykk, juridisk kjønn som kvinne og oppleve deg selv som ikke-binær. Kjønn er altså mye mer enn hvilke kroppsdelene du har og hvorvidt du kan produsere sperm/egg eller ikke.

Hva er kjønnsbekreftende behandling?

Kjønnsbekreftende behandling er behandling som forsøker å hjelpe en person til å føle at ens kropp og uttrykk stemmer overens med det kjønn man er.

Dette kan være alt fra å få hjelp til å uttrykke kjønn sitt via eksempelvis klær og hår, trene stemmen til å samsvare bedre med slik man vil bli hørt av andre, eller få hormonbehandling eller kirurgi for å hjelpe kroppen og redusere ubehag.

De av oss som er cispersoner, altså ikke trans, kan også ha behov for behandling for å gjøre at kroppen er mer i samsvar med slik personen opplever seg selv. Eksempelvis når kroppen ikke lenger produserer like mye testosteron eller østrogen som den en gang gjorde, eller når man ønsker rekonstruerende kirurgi etter brystkreft. For transpersoner, særlig de som opplever ubehag ved kroppens kjønnskaraktistikk, kan kjønnsbekreftende behandling være enormt viktig for en persons fysiske og psykiske helse. For unge kan det viktigste være at de får lov til å uttrykke seg og bli tiltalt slik de ønsker.

Er kjønnsinkongruens en diagnose? Hvorfor?

For å utløse rett på behandling i det offentlige helsevesenet i Norge, må man ha en diagnose.

Fra 2020 ble Verdens Helseorganisasjons (WHO) nye diagnosekoder for "Kjønnsinkongruens" tatt i bruk i Norge, i sin nye internasjonale diagnose standard ved navn ICD-11.

Da ble transpersoner endelig fjernet som psykiatrisk diagnose i Norge, lignende slik homofile ble fjernet som psykiatrisk diagnose i Norge i 1982. Verdens Helseorganisasjon (WHO) uttalte samtidig som de gjennomførte denne endringen, at denne endringen "Reflekterer bevis for at transrelaterte og kjønnsnormbrytende identiteter er ikke tilstander av mental uhelse, og å klassifisere dem som det kan skape enormt stigma".

Kilder: World Health Organization, Nasjonal retningslinje for kjønnsinkongruens. Direktoratet for E-Helse (nå slått sammen med Helsedirektoratet).

Hvor mange fortsetter å være et annet kjønn enn det de ble registrert som ved fødsel?

Flere studier har sett på om transpersoner fortsetter å være trans, unge som gamle, og de fleste gjør det.

Et eksempel: Amerikanske forskere fulgte over 300 unge transpersoner i fem år. Ved slutten av studien identifiserte 97,5% seg fortsatt som trans. De som gikk tilbake til en ciskjønn (altså ikke trans) opplevelse av seg selv, var primært barn som hadde transisjonert før de fylte 6 år, og retransisjonert tilbake til cis før de fylte 10, og før medisinsk behandling ble aktuelt.

Kilde: Olson KR, Durwood L, Horton R, Gallagher NM, Devor A. Gender Identity 5 Years After Social Transition. Pediatrics. 2022 Aug

Misfornøyd eller angret på behandling?

Noen kan oppleve anger fordi informasjonen man fikk var dårlig, at resultatene ikke ble som forventet eller en kan ha følt seg presset til å få mer behandling enn man ønsket seg. Andre finner ut at de vil retransisjonere til et annet kjønn igjen - inkludert det kjønn de ble registrert ved fødsel. Se neste punkt for retransisjon.

For eksempel var det i Norge et krav om kastrasjon for å kunne endre juridisk kjønn frem til 2016. Dette førte til at flere gjennomgikk behandling de hverken ønsket eller hadde behov for, for å få juridisk anerkjennelse.

Den største undersøkelsen i verden på feltet, US Trans Survey, at 98% ble mer tilfreds med livet etter hormonbehandling; 97% opplevde det samme etter kjønnsbekreftende kirurgi.

Noen kilder:

"Transperson saksøker staten for tvangskastrering". Dagbladet, 11.09.2018

Alaattinoglu og Særlie, Sverige gir steriliserte transpersoner erstatning. Det bør Norge også gjøre. Aftenposten, 06.06.2019

Early Insights from US Trans Survey 2022, 92 329 responderer.

Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold

Hva gjør at noen ønsker å slutte å være trans? - "Detransisjon"

Det er selvfølgelig helt i orden om man finner ut at man trenger å gå tilbake til å leve som kjønnnet man ble registrert som ved fødsel. Det er ikke i orden hvis noen andre forsøker "behandlingslignende" metoder for å endre, fornekte eller undertrykke en persons kjønnsidentitet. Dette er ulovlig i Norge etter Straffelovens §270.

De fleste fortsetter å oppleve seg som trans, men det kan være flere årsaker til at man trenger å gå tilbake til å leve som det kjønnnet man ble registrert som ved fødsel. Eksempelvis viser forskning at press fra familie, nære og samfunnet rundt er hovedgrunnene til dette. Man er fremdeles trans, men lever ikke som seg selv. En liten andel av de som retransisjonerer finner ut at dette ikke var rett for dem allikevel. Det er viktig at andre er åpne for dette, støttende om det skjer og ikke legger hindringer i veien for at folk kan uttrykke sitt kjønn slik de selv vil og har behov for. Man kan retransisjonere tilbake til sin transidentitet senere igjen.

Kilder:

Turban JL, Loo SS, Almazan AN, Keuroghlian AS. Factors Leading to "Detransition" Among Transgender and Gender Diverse People in the United States: A Mixed-Methods Analysis. *LGBT Health*. 2021 May-Jun
Olson KR, Raber GF, Gallagher NM. Levels of Satisfaction and Regret With Gender-Affirming Medical Care in Adolescence. *JAMA Pediatr*. Published online October 21, 2024. Cavve BS, Bickendorf X, Ball J, et al. Reidentification With Birth-Registered Sex in a Western Australian Pediatric Gender Clinic Cohort. *JAMA Pediatr*. 2024.

Transkvinner kommer ut senere enn transmenn, men de er ca like mange. + Hvor mange barn søker behandling hvert år?

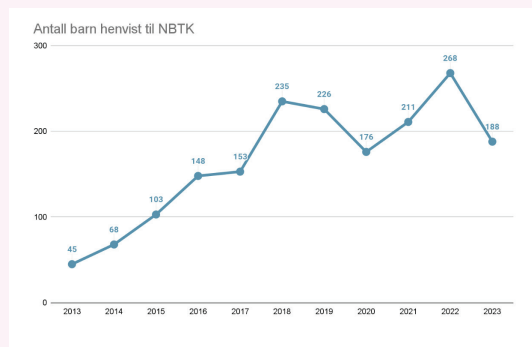
Ifølge den nasjonale behandlingstjenesten for kjønnsinkongruens sine tall for 2023, utgjorde transkvinner over 18 år nesten 44% av alle deres henviste pasienter, og var den desidert største gruppen alt i alt. Når man ser på alle aldre på de som henvises, var det 50/50 menn og kvinner. Den gruppen som ofte omtales i media som størst, altså transgutter under 18 år, utgjorde ikke mer enn nesten 16%. Det er ikke mulig å hente ut tall på ikke-binære, da behandlingstjenesten ikke registrerer dette. Vi mangler forskning som ser på hvorfor transkvinner søker behandling senere enn transmenn.

Når det gjelder hvor mange barn som søker behandling, viser tallene at det var litt økning for flere år siden, men at dette har i stor grad stabilisert seg.

Tabell over kjønnsfordeling:

År	Kvinner	Menn	År	Jenter	Gutter
2019	216	224	2019	141	70
2020	160	229	2020	102	62
2021	196	283	2021	165	65
2022	276	375	2022	198	70
2023	291	371	2023	134	54

"Jenter" og "Gutter" referer til kjønn registrert ved fødsel, da dette er slik Nasjonal behandlingstjeneste omtaler pasientene.

Kilde: Årsrapport (2013-2023), Nasjonal behandlingstjeneste for Kjønnsinkongruens

Hvor lenge har vi behandlet transpersoner medisinsk i Norge?

En bredere forståelse av kjønn og kjønns mangfold har eksistert i mange kulturer opp gjennom tidene, selv om språk og kjønnsforståelse har endret seg over tid. Medisinsk behandling i Norge begynte på mange måter etter at saken til den amerikanske transkvinnen Christine Jorgensen gikk globalt i 1952. Hun ble den første til å motta en vellykket kjønnsbekreftende kirurgi av underlivet, etter behandling i Danmark. Norske transpersoner øynet da håp om lignende behandling for seg selv og legene begynte så smått å behandle og utvikle nettverk. Behandlingen ble så standardisert i 1979.

Kilder:

Ekspertgrupperapporten "Rett til Rett Kjønn - Helse til alle kjønn" (2015), Slagstad K, On the Boundaries of Care - The ephemerality of Transgender Medicine in the Welfare State, Scandinavia 1951-2001, 2022

Hvordan jobber man for transrettigheter?

Flere organisasjoner jobber for transrettigheter i Norge. FRI jobber med å heve kompetansen internt for å skape trygge møteplasser, og bli en mer inkluderende organisasjon. Vi sprer nødvendig kunnskap og jobber for rettigheter på en rekke måter, inkludert å sikre tilgang til god helsehjelp for de av oss som har behov for kjønnsbekreftende behandling.

Det finnes de som ikke ønsker at transpersoner skal ha like rettigheter, muligheter og tilgang på behandling. Europaparlamentet har eksempelvis advart mot "anti-gender bevegelsen", som har eksistert siden 80-/90-tallet og består av kristenkonserverne, høyre-radikale, konservative kvinneaktivister og flere. De kjemper mot "kjønnsideologi", som ikke er et klart definert begrep. Bevegelsen har jobbet mot tilgang på abort, homofiles rettigheter - og i nyere tid, transpersoners rettigheter. Europaparlamentet advarer om at Europa er det kontinentet det sendes mest penger til i dette arbeidet nå, primært fra USA, Russland og Europa selv.

Kilder:

European Parliamentary Forum for Sexual and Reproductive Rights, Tip of the Iceberg: Religious Extremist Funders against Human Rights for Sexuality & Reproductive Health in Europe, 2021.

FNs Working Group on discrimination against women and girls, Position Paper "Gender Equality and Gender Backlash", 2020.

Kate Walton for CNN, Opposition to gender equality around the world is connected, well funded and spreading. Here's what you need to know about the anti-gender movement, Mars 2024.